

Folkekirken | Roskilde Stift | Nr. 3 | Marts 2020 | 71. årgang

Prædikenpause XII

Otte præster skriver om deres studieorlov,
som førte dem ud i verden, ind i teologien
og hjem igen til hverdagen i sognet.

Læs med!

Prædikenpause XII

Tekst: Peter Fischer-Møller, biskop

For 30 år siden tog man på de statslige arbejdspladser fat på et nyt lønsystem. Fra arbejdsgiverside ønskede man et øget fokus på resultater, og man fandt det rimeligt med en større lønspredning.

Det var man fra kirkeligt hold ret forbeholden overfor. Skulle man nu til at præmiere præster for antallet af tilfredse kirkegængere? Eller glade brudepar? Eller skulle man kigge nærmere på den teologiske kvalitet i prædikenerne eller kreativiteten i konfirmationsforberedelsen? Der blev tegnet mange morsomme karikaturer af lønsystemet. Men der var ingen vej udenom. Lønstigningen kunne ikke alene udmøntes som ”tynd leverpostej” – altså næsten det samme til alle præster. Der var krav om ”differentierede løntillæg”. Samtidig kæmpede man med ret stor arbejdsløshed, særligt blandt nyuddannede.

Så var det, at vi i Præsteforeningen og gode folk i Kirkeministeriet i fællesskab fandt på ordningen med studieorlover. Her var en mulighed for at tildele nogle løntillæg forskelligt – det var jo ikke alle, der fik orlov med løn samtidig – og i samme omgang kunne man få nogle unge ind på arbejdsmarkedet, nemlig som vikarer for de præster, der holdt studieorlov. Løntillæggene tilfaldt ganske vist kun nogle præster det pågældende år, men næste år var det så nogle andre, der fik orlov.

I løbet af ti år kunne alle præster få del i orlovspuljen, hvis de ønskede det; mange unge teologer kunne komme i gang med præstearbejdet, og oven i det hele havde alle mulighed for at blive lidt klogere, fordi der blev tid til de studier, som præsterne havde forpligtet sig på i præsteløftet, men som det i hverdagen kan være svært at få tid til.

Sådan blev præsternes studieorlovsordning til som et rent kinder- eller columbusæg.

Syv orlovsberetninger og et tilbageblik

For 12 år siden blev vi her i Roskilde stift enige om at gøre en indsats for at sprede inspirationen fra den gode studieorlovsordning til flere. Først var det kun til de øvrige præster i stiftet, men for nogle år siden udvidede vi kredsen, så det nu er alle Stiftsbladets abonnenter, der får del i herlighederne.

I 2019 fik syv præster mulighed for hver at holde tre måneders orlov med løn. I magasinet her kan du læse lidt om, hvad der kom ud af de i alt 21 måneders prædikenpause.

Kristine Stricker Hestbech snørede vandreskoene og begav sig til nogle af de steder, hvorfra kristne munke bragte evangeliet til Danmark, og hvor man stadig er optaget af kristen spiritualitet og pilgrimsvandring. Det er man fx i England og Skotland, på Iona og Lindisfarne – steder som for 1000 år siden blev hærget af vikinger, men som holdt fast ved evangeliet og som tager imod nutidens nordboer med åbne arme. Her i den keltiske kristendomsfortolkning er man optaget af naturen som Guds skaberværk og menneskets ansvar for livet på kloden og kommende generationer.

Sanne Bojesen Kristensen har brugt sin orlov til at studere vikingetidens forsvarsanlæg, Trelleborg, Fyrkat og Ringborgen ved Køge, og hvad de kan fortælle os om, hvordan Harald Blåtand ”vandt sig al Danmark og Norge og gjorde danerne kristne,” som det hedder på den store Jellingesten, der pryder forsiden af vores rødbedefarvede danske pas.

Vikingetiden var en urolig tid, præget af magtkampe og udlængsel. Man kan se datidens tro afspejlet i Jellingestenens fremstilling af Kristus som en drageomslynget vikingehøvding. Et billede af Gud, der bevægede sig ind i verden, og et billede på hvordan vi mennesker ikke bare kan finde os til rette med tilværelsen, som den er, men i os bærer en udlængsel, mod et paradys, som vi føler, vi har tabt. Det har *Kim Sørensen* brugt sin studieorlov til at fordybe sig i.

Helle Brink har taget fat på noget af det, som skaber uro i menneskers liv; den skyld, vi pådrager os, fordi vi med eller mod vores egen vilje kommer til at slå skår i hinandens liv og lykke, og den skam, som rammer os, og som får os til at føle os mislykkede og udenfor. Hvor man i tiden efter 2. verdenskrig var mest optaget af skylden, er det i dag i højere grad skammen, der er kommet i fokus – som vi har kunnet se det udfoldet i den norske tv-serie ”Skam”.

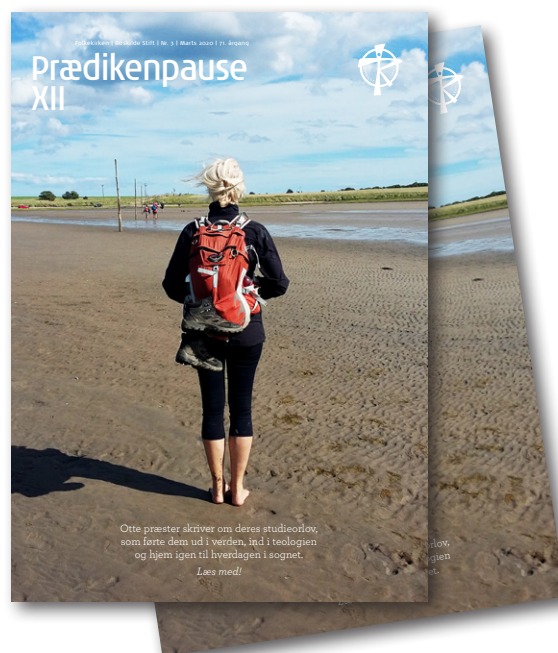
Ebba Neimann Rasmussen har brugt sin orlov på at studere det ankerpunkt, den kristne dåb er for os urolige

skyld- og skamlagede mennesker. Dåben bliver drøftet, både fordi det ikke længere er så fast en tradition, at forældre vælger at bære deres børn til dåben som spæde, og fordi der rundt om i kirker landet over inviteres til "drop-in-dåb". Dåbsritualet drøftes i de igangværende overvejelser omkring behovet for ændringer i folkekirkens autoriserede liturgi. Og nu bidrager Ebba med overvejelser omkring dåbssamtalens form og betydning for præst og forældre.

Det er ikke kun dåbsliturgien, der drøftes for tiden – det er også de efterhånden ret mange forskellige måder, vi holder gudstjeneste på i folkekirken, som er sat på dagsordenen. Og det er rigtig vigtige drøftelser; for liturgi er ikke noget én gang for alle fastlagt, men en form for fælles "leg", der skal bidrage til at gøre evangeliet levende og nærværende for mennesker i vores tid og på vores sted. Liturgi er en måde for os at blive lukket ind i den bibelske fortælling på, så vi opdager, at det her ikke er en forestilling, vi er tilskuere til, men et drama, vi selv er med i. Det har *Majbritt Breinholt Christensen* arbejdet med i sin orlov og skrevet om i bladet.

Endelig bidrager *Louise Buch Jensen* med en sammenfatning af sin genlæsning af den store, tyske teolog Jürgen Moltmann, hvis teologi er præget af hans oplevelser under 2. verdenskrig. Ikke mindst hans teologiske refleksioner om det kristne håb rummer fortsat en stor inspirationskraft – også i forhold til den igangværende klimakrise, som for mig at se er vores generations største samfundsmæssige udfordringer, og som særligt den unge generation er meget optaget af.

Det var årets syv studieorlovsberetninger. Oven i dette får vi igen i år et tilbageblik på en tidligere afholdt orlov. *Anne-Marie Nybo Mehlsen* fortæller om den orlov, hun holdt for fem år siden, og som stadig kaster inspiration af sig. Et godt eksempel på hvor værdifuldt et columbusæg præsternes studieorlovsordning er – både for præsterne selv og for deres menigheder.

At vandre til øde steder – hvor keltisk kristen spiritualitet lever	
Kristine Stricker Hestbech	4
Haralds Ringborge	
Sanne Bojesen Kristensen	9
Uro	
Kim Sørensen	14
Skam, sårbarhed og længslen efter samhørighed	
Helle Brink	18
Dåben til eftertanke	
Ebba Neimann Rasmussen	22
Liturgi og leg	
Majbritt Breinholt Christensen	26
Håbets teologi	
Louise Buch Jensen	30
"Frisat og udsat" – "de unge og kirken"	
Roskilde Stiftspræstestævne 2020	33
Eftertanke over en studieorlov - og hvad der siden skete	
Anne-Marie Nybo Mehlsen	34
Nyt Galleri	
- med Arne Haugen Sørensen værker	38
Landemode	bagside

Stiftsbladet, marts 2020

Udgiver: Roskilde Stift
Palæet, Stændertorvet 3A,
4000 Roskilde.
tlf. 4638 1920
www.roskildestift.dk

Følg Roskilde Stift på Facebook:
www.facebook.com/roskildestift

Tilmeld jer vores nyhedsbrev via
link på vores hjemmeside

Ansvarshavende redaktør:
Otto Lundgaard
tlf. 4033 2127
e-mail nol@km.dk

Hvor intet andet er anført, er
artikelforfatter og fotograf
identisk

Billederne på side 19 samt siderne
16 og 20 er bragt med tilladelse
af hhv. Maja Lisa Engelhardt
og Arne Haugen Sørensen

Korrektur: Lisbeth Grønberg

Layout: Itkin grafisk / itkin.dk

Tryk: KLS PurePrint A/S
Papir: Pureprint Uncoated

Oplag: 2.700

Næste nummer af Stiftsbladet
udkommer primo juni 2020.

Tema: Menighedsrådsvalg i vente.
Deadline for indlæg: 23. april.

At vandre til øde steder – hvor keltisk kristen spiritualitet lever

Tekst og fotos: Sognepræst Kristine Hestbech, **Havdrup sogn**

”Vis mig dine veje, Herre, lær mig dine stier!”

Salme 25, Salmernes bog

Med disse ord i hjertet drog jeg på pilgrimsfærd i tre måneder. Ville ud til de øde egne, hvor keltisk spiritualitet oplever en opblomstring. Ville lære mere ved at besøge, bo og vandre i de egne, som har formet denne særlige atlantiske kristendom.

Holy Island

Øen Holy Island, Lindisfarne ligger tæt på den skotske grænse, kun forbundet med fastlandet via en smal vej, som oversvømmes to gange i døgnet, når tidevandet kommer ind. Øen er et naturreservat for fugle, men også stedet, hvor kristendommen i England begyndte, da munken Aidan i år 635 blev sendt ud fra klostret på Iona for at missionere

Hovedbyen, Lerwick på Shetlandsøerne. Selvportræt af mig!

Holy Island, Lindisfarne

i dette område og fandt øen her ideel, fordi den lå tæt på fastlandet og kunne nås ved at gå ind over sandbankerne ved ebbe, når munkene skulle rundt i landsbyerne og udbrede evangeliet, for så ved højvandet at være fuldkommen afskåret fra omverdenen så munkene kunne fordybe sig i bønner og studierne samt arbejdet. Aidan grundlagde klostret på øen, og siden dengang har øen været et pilgrimsmål for tusindvis af mennesker fra Storbritannien og resten af verden.

Church-crawl

Hvor man andre steder kan øve sig pub-crawl, kan man på Holy Island øve sig i church-crawl, med den anglikanske, den reformerte, den katolske samt det keltisk inspirerede nymonastiske Aidan- og Hildafællesskab inden for en diameter på 150 meter. Der bor 100 mennesker på øen, som hvert år er besøgt af omkring en halv million gæster, vandrere og pilgrimme som mig selv. Ingen af de fastboende er medlemmer af hverken den anglikanske, den katolske endsige af den reformerte kirke, og kun ganske få er medlemmer af Aidan- og Hildafællesskabet. Det betød, at jeg ofte sad alene i alle kirkerne under deres morgen- og aftenandagter, som holdes hver dag året rundt.

Præsterne bor på øen, men har ingen menighed. Alligevel anses det for vigtigt, at de er her, fordi deres kirker er åbne for pilgrimme. Deres arbejde består i at tage imod fremmede og invitere dem ind for en stund for at dele Guds nærvær og Kristi kærlighed sammen i bøn og stilhed.

I Danmark måles succes ofte i deltagerantal

I Danmark går vi meget op i at tælle. Og at fortælle om de tal. Jeg bliver

Denne forbindelse til naturen har den vestlige kirke på mange måder glemt, men den er ved at blive genopdaget igennem hele pilgrimsbevægelsen i Norden.

som regel også spurgt, om der kommer mange eller få til mine gudstjenester. Man måler successen i tallene. Det er svært at forestille sig en dansk kirke i et sogn, hvor ingen var medlemmer af kirken (eller af noget andet trossamfund), og at stiftet stadig ville synes, det var vigtigt, at kirken var der, og at præstens arbejde skulle bestå i at holde daglige andagter for mennesker, der tilfældigvis kom forbi. Men det fastholder man her på Holy Island. Som præsten i den reformerte kirke sagde, da jeg spurgte hende, om ikke hun var bekymret over, at hun ikke havde nogle medlemmer: "There is time for listening. Listening in silence for Gods saying. The church is here, I am here, the rest is up to God."

Keltisk spiritualitet som heling

Og jeg kan se, at netop disse møder, med kirker og præster i øde områder, er blevet den røde tråd i min or-

Hildegard af Bingen klostret, Rüdesheim

lov. Mit udgangspunkt var at læse og lære mere om keltisk spiritualitet, og især dennes forhold til naturen, for at bruge det mere aktivt i min sjælesorg. At tage mennesker i krise og sorg ud i naturen, på vandringer, retræter og pilgrimsfærd, så de igennem naturen kan spejle de-

res egen livsvandring og tab, deres egen genfødsel og nyorientering.

At mærke Guds nærvær i solopgangen på Solrød strand og synge ”Se, nu stiger solen”, er en stærk oplevelse, når man selv kun erfarer mørket i dagene. At ligge i græsset og

Når kirkeklokken ringer, lægges arbejdet til side, uanset om du kun er fem minutter eller en halv time fra at være færdig. Bønnen dikterer dagene. Ikke arbejdet.

lytte til Salme 23s ord om, at Gud lader mig ligge i grønne enge, at lægge sig i skovbunden en januar-dag i regnvejre og lade regndråberne kærtegne ansigtet som Helligåndens kys, er alt sammen stærke oplevelser for et martret sind og er, for mig, en genopdagelse af den keltiske spiritualitet, som lod kristendommen væve sig ind og ud af naturen og læste Guds tegn i årstidernes gang, i lysets skiften, i fuglenes svæv over havet. Denne forbindelse til naturen har den vestlige kirke på mange måder glemt, men den er ved at blive genopdaget igennem hele pilgrimsbevægelsen i Norden, som vi, i Havdrup kirke, er en del af, samt den større bevidsthed om miljø og klima og kirkens ansvar der.

I kloster i Rüdesheim med 45 nonner

Jeg indledte min orlov med en uges retræte og vandring i Rüdesheim ved Rhinen i Tyskland. Der lig-

ger Hildegard af Bingen-klostret, som bebos af 45 nonner. Hildegard kom i kloster som barn, og som voksen fik hun en vision fra Gud om at grundlægge et benediktinsk nonnekloster. Hun vævede, på samme måde som munke fra Iona og Lindisfarne, kristendommen ind og ud af naturen. Hun oplevede enorme sejre og knusende modstand, og led stor fysisk slitage og måtte være sengeliggende måneder ad gangen, men genfandt hver gang styrken til at fortsætte.

Jeg var selv så udmattet, da jeg gik på orlov og havde igennem flere år haft skader i krop og slitage i sind. Så at leve en uge sammen med nonnerne og deres tidebønner, som indleder dagene imellem bøn og arbejde, viste sig at være helende på mit flossede sind. Når kirkeklokken ringer, lægges arbejdet til side, uanset om du kun er fem minutter eller en halv time fra at være færdig. Bønnen dikterer dagene. Ikke arbejdet.

Shetlandsøerne – at rejse til verdens ende i Guds båd

Rejsen gik videre op til Shetland, til den næstnordligste ø Fetlar, hvor ægteparret, Graham og Ruth Booth, har bosat sig i den gamle præstegård og indrettet et lille retrætested for mennesker, der søger fred og fordybelse. De var oprindeligt med til at grundlægge det keltisk inspirerede Aidan og Hilda-fællesskab på Lindisfarne. Fællesskabet kalder sig selv for en nymonastisk bevægelse, hvor de ikke lever A Rule of Life, som klostrene gjorde og gør, - således også Hildegardklostret, men A Way of Life, hvor tidebønnerne stadig inddeler dagen, men ikke dikterer den i nær så høj grad. Er man i færd med noget vigtigt, skubber man blot tidebønnen, men man falder altid ind i rytmen igen, morgen – middag – aften.

Graham og Ruth oplevede et kald fra Gud om at følge de keltiske kristne i deres fodspor, når de begav sig ud på ukendte stier og over åbent hav – uden at vide, hvor de ville ende men med stor tillid til, at Gud ville vise dem vejen og målet. Vejen og målet blev noget af det mest øde af Shetland, øen Fetlar, der bebos af 60 mennesker. Det tager to døgn at nå fra Danmark, og der er 6 rejsetimer til den nærmeste købmand. Men her, omgivet af Atlanterhavets styrke, de græsklædte klipper, fårene og et utal af fugle, fik de kaldet til at skabe et sted for heling og ro.

Ikke langt fra huset, næsten nede på stranden, ligger den gamle kirke. Hver søndag er der gudstjeneste kl. 12. Kun hver tredje måned kommer præsten og holder gudstjeneste, så søndagsmessen holdes af Graham og en ældre kvinde på 86 år. Menigheden bestod af 3 mennesker. Grahams fortid er i England, hvor han i mange år var præst i en voksende og levende menighed med op til 4 gudstjenester på en almindelig søndag. Nu sidder han i Fetlar kirke og har en menighed på 3, hvoraf den ene er buddhist. Det forekom mig sælsomt, hvordan han kunne bevare troen på, at det er dette Gud ønsker af ham? Men det er det. Han lever i Guds nærvær, og alt han gør, gør han i Gud, - og lever efter dette mønster, dette espalier af tidebønner igennem alle dagene og gudstjenesten om søndagen, om der er andre end ham eller ej.

Ansvaret er ikke mit, men Guds

Denne ro og læggen ansvaret over i Guds hænder er gået igen hos de præster og menigheder, jeg har mødt og besøgt og været en del af under min orlov på "øde steder." Deres daglige rytme i bønner, som giver denne vekslen imellem at

være i verden og at trække sig tilbage fra verden, har inspireret mig dybt: At Guds veje går alle steder hen, nogle direkte ind i menneskemylderet, andre gange ud til øde egne, hvor næsten ingen mennesker bor. I disse øde egne er præsterne klar over, at de bevæger sig med Helligånden, og at det hele ikke beror på dem, men på Gud. Og at de flere gange om dagen søger tilbage til den kilde, hvorfra det hele kommer.

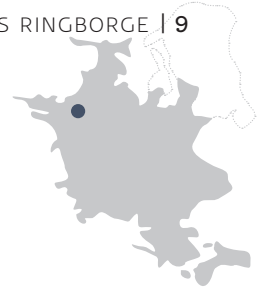
Jeg var ikke klar over, at det jeg satte mig for at undersøge i orloven, nemlig brudte menneskers heling

i naturen, inspireret af den keltiske spiritualitet, skulle vise sig at blive min egen heling. Glemmer jeg den repeterende bøn og meditation og dermed min egen tros udtryk, tørrer jeg ud som min have i 2018 og har til sidst intet frugtbart at give af til andre, der bærer tunge byrder og er trætte.

Det er så vigtigt, at vi som kirke og som præster, husker at gøre det, vi prædiker. Så vi ikke bliver som det, de i Norge kalder for "præster", nemlig lysrefleks-stolperne langs vejene. De lyser vejen op, men de går den aldrig selv.

Kirken på øen Fetlar, Shetlandsøerne

HARALDS RINGBORGE

Tekst og fotos:

Sognepræst Sanne Bojesen Kristensen, **Aunsø-Viskinge pastorat**

Trelleborg

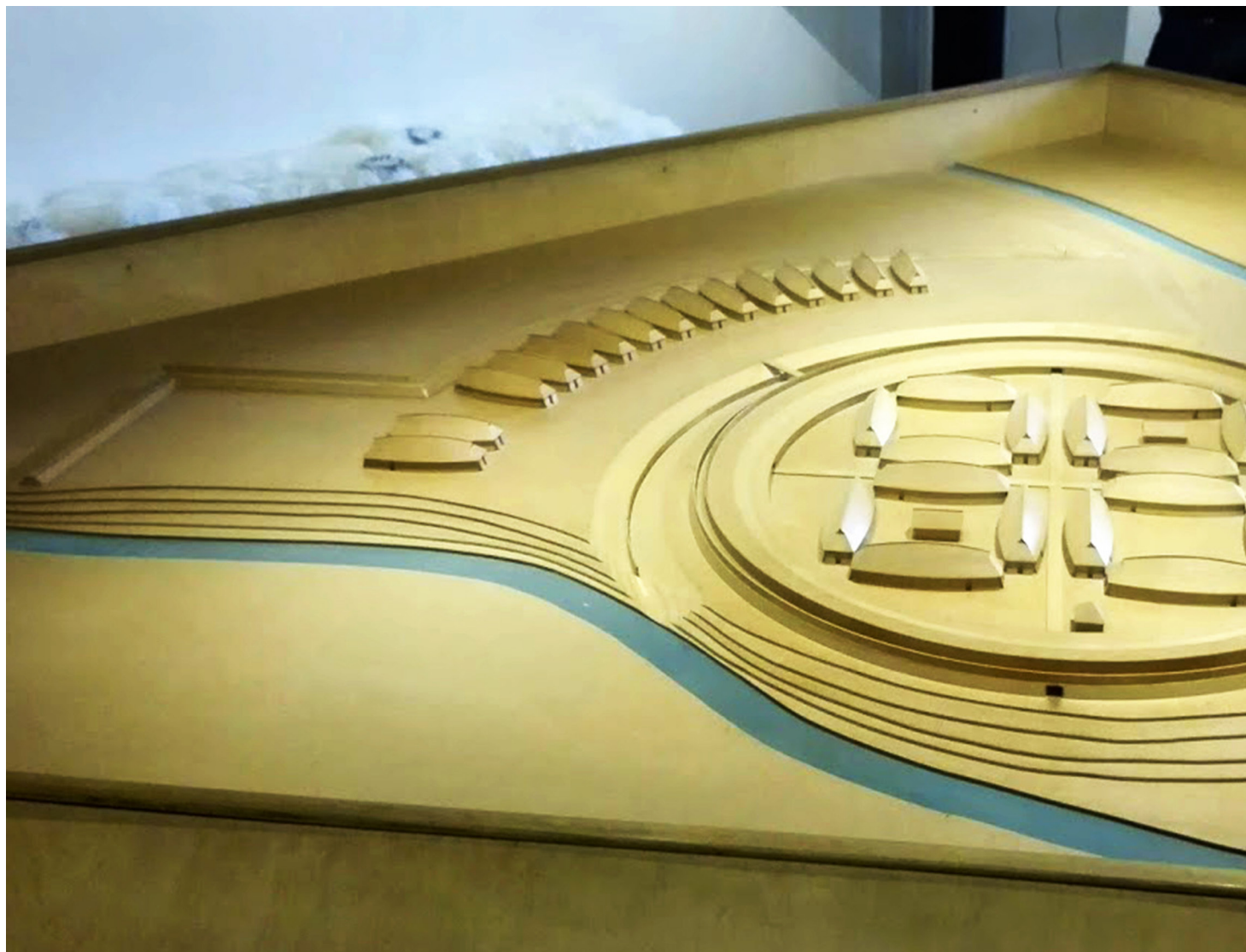
Prædikenpause ... er altid godt.

Og kan varmt anbefales – også af hensyn til menighederne, der får nye prædikanter – og i mit tilfælde en rigtig god og kompetent vikar.

Idéen om at søge studieorlov har ulmet længe. Men var emnet nu også noget, der var relevant nok til en studieorlov? Og hvis nu det viste sig at være et blindt spor, at de kunne have noget med kristningen af Danmark at gøre, hvad så? Tja – så havde jeg da fået beskæftiget mig med Harald Blåtand. Og ud fra Jellingestenen at dømme har han jo dog haft en del med kristningen af Danmark at gøre ...

Ideen fødes

Ideen til at tage netop dette emne op var egentlig gammel. Helt tilbage i 2008 havde tanken spøgt, for den sommer var jeg med mine piger på det årlige "Vikingemarked" på Trelleborg og ud over, at der blandt de deltagende vikinger syntes at være et overtal af asa-troende, så blev mine piger – og de andre

En model af Trelleborg, som den kan ses på museet på Trelleborg i nærheden af Slagelse. Billedet viser, hvor ensartet og smukt anlægget har været bygget, og hvor geometrisk nøjagtige de enkelte huse har været - både i forhold til hinanden og til den omgivende ringvold.

fremmødte nysgerrige – efter "Slaget om Trelleborg" sat til at påkalde Odin, så han kunne "vække de døde på slagmarken". Det generede mig, både som præst og som historisk/arkæologisk interesseret, for ringborgene blev bygget under Harald Blåtand omkring år 980 – og dermed flere år efter at han på Jellingestene skrev, at "det var den Harald, der samlede Danmark ... og gjorde danskerne kristne".

Ydermere havde en daværende leder af museet ved Trelleborg ved et "Onsdagstræf" i Sankt Peders kirke,

fortalt, at de mange ringborge efter al sandsynlighed var kristne anlæg; de havde jo form af et kors omsluttet af en cirkel, og man måtte vente, at der også ville findes en kirke tilknyttet anlægget.

Fra tidligere besøg på Trelleborg vidste jeg, at de gravlagte overvejende var gravlagt "kristent" dvs. med ansigtet mod øst. Jeg vidste også, at der ikke blot var mænd, men også kvinder og børn blandt de gravlagte, og da jeg nogle år senere hørte, at nogle af dem stammede fra Pommern, Nordtyskland og

Polen, fik jeg den tanke, om de kunne være missionærer, der var kommet hertil som led i Haralds kristning af danskerne. Den tanke kunne jeg godt lide. Med til billedet hørte også, at indbyggerne på borgen ikke skulle have forsvaret sig med våben, da den blev angrebet.

Borgenes formål

Til dato har ingen dog helt kunnet sige, hvad formålet med borgene har været; men teorierne samler sig især om, at de er blevet bygget som forsvar mod en ydre (tysk-romersk) fjende, eller at de skulle konsolidere

Harald Blåtands magt over det nyligt samlede rige – måske som et administrationscenter til opkrævning af skat eller som vinterkvarter for en mobil hær.

Alle teorierne har dog svagheder, synes jeg:

- Hvis det er for en mobil hær – hvorfor er der så også kvinder og børn?
- Hvis det er til administration (skatteopkrævning) – hvorfor har man så kun fundet to(!) mønter i borgene, én i Trelleborg og én i Fyrkat.

- Hvis det er til militært forsvarsværn – hvorfor finder man så ikke våben, andre end de pilespidser, som tydeligvis stammer fra angrebet på borgen, og de prydeøkser/-spyd, som man har fundet i gravene eller nedlagt i et stolpehul eller grube? Og:
- Hvorfor var der værksteder til bearbejdning af kamme (på Trelleborg) og fine metaller (sølv, guld og bronze) (på Fyrkat), og hvorfor dyrkede de landbrug på Trelleborg og vævede på Aggersborg?
- Og hvorfor kan udgraverne skrive, at fundbilledet ikke afviger fra en almindelig boplads fra vikingetiden og ikke har "ensidigt militært præg" – og så alligevel stadig gå ud fra, at der er tale om militære forsvarsværker?

Studieorloven

Så jeg gik i gang – og læste selv – og tog rundt – og besøgte museer – og læste udgravnings-rapporter og bøger om vikingetiden, ikke mindst de nye, som udkom lige akkurat op til, at jeg skulle i gang: "Sølv, Blod og Kongemagt" (Anders Lundt Hansen 2018); "Da vikingerne mødte Korset" (Torben Bramming 2018); "Viking, Ran, ild og sværd" (Jeanette Varberg 2019) og ikke mindst "Min vej til Vikingernes Byzans" af provst Thomas Frank (2018). Alt sammen noget, der hver især lagde en brik til et større billede – ikke mindst Thomas Franks bog om sin rejse ad de russiske floder til Istanbul, men også Anders Lundt Hansens bog satte tanker i gang om en Harald Blåtand, der dels skulle have fået sit tilnavn ud fra ordet "blót" – (i betydningen, den "retroende" med henvisning til, at han var kristen), dels allerede skulle have været primsignet (og muligvis døbt) længe før mødet med Poppo. Kun som "primsignet" (dvs. have lovet, at man agter at lade sig døbe) kunne han op-

holde sig eller handle i Byzans, hvilket ikke blot Harald men også Gorm (den Gamle) med stor sandsynlighed havde gjort.

I første omgang ledte læsningen af udgravningsrapporterne mig mest til en undersøgelse af, hvornår man arkæologisk vil kunne tale om en kristen gravlæggelse. Udgravningerne af Fyrkat beskrev nemlig stedets grave som overvejende hedske, selvom også de var øst-vestvendte og kun rummede få gravgaver. Jeg kom frem til, at arkæologer først med sikkerhed vil tale om en kristen gravplads, når den tydeligt adskiller indviet jord fra uindviet med en grøft eller mur. Det er der ikke tale om på hverken Trelleborg eller Fyrkat. Dette betyder så ikke, at de gravlagte ikke er kristne, men at gravene i sig selv ikke beviser dette.

Et andet spor, jeg prøvede at forfølge, var udformningen af ringborgene. Findes der paralleller? – og hvorfra havde de deres inspiration? Bemærkelsesværdigt er det jo, at ringborgenes porte ikke er anlagt ud fra terrænet – men ud fra solens nord-, syd-, øst- og vest-position, og at der er blevet foretaget en planering af grunden, inden borgene er blevet bygget.

Desuden er borgene så matematiske, at husenes længde går op i cirkelns radius, der går op i cirkelns omkreds. Hver cirkel er jo delt af to tværgående veje (N-S/Ø-V), som møder hinanden vinkelret i borgens centrum, hvorved hver cirkel inddeles i fire kvarte, hvor man så har bygget 1-3 karréer af hver 4 huse, der ligger vinkelret på hinanden. De huse, hvis gavle vender ind mod centrum, afviger kun fra centrum med få centimeter. Udgraverne af Trelleborg fandt, at man hav-

de anvendt en romerfod à 29,5 cm. til at udregne konstruktionen. Siden er målet blevet justeret, så der nu regnes med en "Trelleborg-alen" à 49,3 cm.

Haralds arkitekt var matematiker

Men hvorfra havde bygmestrene deres viden?

Min egen første tanke var, at Harald Blåtand måtte have haft en araber ansat – for det var jo dem, der var de dygtigste til matematik på det tidspunkt, og forbindelsen til araberne er tydelig i vikingetiden. Det vrimer med arabiske sølvmonter i en grad, så arkæologerne daterer deres fund ud fra dem.

Min næste tanke var, at denne forbindelse kunne være via Byzans. Det er kendt, at vikingerne nåede helt til Sortehavet, og at Rus er den arabiske betegnelse for viking/varanger, som den byzantinske Kejser jo brugte i sin personlige livvagt: "Væringegarden". Allerede i 860 angreb vikingerne Konstantinopel – og umiddelbart herefter optages de i livvagten og må derfor være blevet primsignet og "kristnet" for at kunne opholde sig i Byzans. Kievriget, der grundlægges i 880 og tidligt bliver kristent, er grundlagt af vikinger – hvorfra navnene Helge (Oleg) og Helga (Olga) har bidt sig fast i russisk kultur. Leder man efter i svenske, russiske og græske artikler er materialet righoldigt!

Den første parallel, jeg fandt til de danske ringborge, var dog en tegning på Ribe Museum af Jorsala/Jerusalem fra o. 1150. Den ideelle by i middelalderen var en cirkel med to tværgående gader, der krydser hinanden i cirkelns centrum – og sådan er også Jerusalem fremstillet, dog med nogle ekstra veje og også en

"

Skal en tilsvarende tolkning lægges over ringborgene, har man netop her både kvadratet (karréerne) og cirklen – og ved at forbinde de fire porte kan opnås et kvadrat med samme areal som cirklen. Dermed bliver ringborgenes arkitektur et sted, hvor "himmel møder jord", hvilket jo præcis er tanken også bag ortodokst kirkebyggeri, og man finder derfor også ortodokst kirkebyggeri, der bygger på præcis samme grundplan som ringborgene: et kors omkranset af en cirkel.

"

femte port lidt vest for nordporten. Identisk med ringborgene var tegningen altså ikke helt – og vel også 150 år for ung – men for et forsøg på at finde en kristen tolkning af ringborgene var den interessant.

Inspireret blev jeg også af nogle artikler, hvor ringborgene tolkes ud fra det himmelske tempel i Ezekiels Bog, en tolkning, som jeg dog ikke umiddelbart har fulgt, men ikke desto mindre gennem artiklens forfatter (Niels Ishøj Christensen) fandt en artikel fra 2012, hvori en dansk cand. scient. pol (Niels Bandholm) skitserer sit studie af Jellings matematik. Fra 2006-11 fandt man jo resterne af et 4 x 360 meter langt, rombeformet palisadehegn, som har omkranset anlægget, og ikke alene

gør det enormt, men også gådefuldt. Nordhøjen, Gorms høj ligger præcis i centrum af både skibssætningen og det omkransede område, og alenmålet, der er brugt, er det samme som ved ringborgene, og regner man efter, kan både "phi" (Livets Tal), "det gyldne snit" og "cirkelns kvadratur" udledes af anlæggets konstruktion. Dette gør, at det giver mening at tolke Jellinge-anlægget som et religiøst monument på linje med buddhistiske templer og pyramiderne. Tanken bag "cirkelns kvadratur" er, at når arealet af kvadraten går op i arealet af cirklen, forenes det himmelske (cirklen) med det jordiske (kvadratet). Dermed opnås et sted, hvor himmel møder jord.

En vinterdag i februar 2019 ved Fyrkat, Hobro. Omridset af de enkelte huse er markeret med hvide sten. Ringborgens nordlige åbning anes i toppen af billedet, flankeret af to nyere trapper, så besøgende som vi kan komme op og ned fra borgens vold. Denne var i øvrigt på Harald Blåtands tid dækket af en palisade, så der har været brugt enorme mængder træ til én enkelt ringborg.

Skal en tilsvarende tolkning lægges over ringborgene, har man netop her både kvadrater (karréerne) og cirklen (borgens ringvold) – og ved at forbinde de fire porte kan opnås et kvadrat med samme areal som cirklen. Dermed bliver ringborgenes arkitektur et sted, hvor ”himmel møder jord”, hvilket jo præcis er tanken også bag ortodokst kirkebyggeri, og man finder derfor også ortodokst kirkebyggeri, der bygger på præcis samme grundplan som ringborgene: et kors omkranset af en cirkel.

Afrunding

3 måneder er kort tid og levner kun mulighed for at ridse svagt i overfladen på et stort emne – og det kræver nok en ny studieorlov, hvis jeg

skal gøre det færdigt, for materialet er enormt! Da jeg først kom i gang med at søge på forbindelsen mellem vikingerne og Byzans, blev der ved med at dukke nye artikler op af både russiske, græske og svenske forskere (og en enkelt dansker ansat ved et svensk universitet).

Hvis nogen skulle have lyst til at læse, kan jeg især anbefale: *“Early Christianity on the Way from the Varangians to the Greeks”*, som er et kompendium udgivet ved Ildar Garipzanov og Oleksiy Tolochkoi i *“Ruthenica. Supplementum 4; Kiev 2011”* – men der er oceaner derude ...

God læselyst!

FAKTABOKS

Ringborgene

Samlet betegnelse for de fem borge, man har fundet i henholdsvis Slagelse (Trelleborg), Aggersborg, Hobro (Fyrkat), Odense (Nonnebakken) og Lellinge ved Køge (Borgring).

De er alle bygget under Harald Blåtand omkring 975-980 e.Kr., men er også alle blevet ødelagt efter kort tids brug uden at være blevet genopbygget. Nogle (Borgring og Nonnebakken) er blevet ødelagt før, de var færdigbygget.

URO

Tekst: Sognepræst Kim Sørensen, **Tveje Merløse sogn**

Det emne, som jeg havde bedt om orlov for at kigge på, kan man måske bedst kalde en "bevægelse". Ikke en bestemt politisk eller folkelig én af slagsen, men en næsten helt fysisk bevægelse.

På teologisk taler vi om inkarnationen – Guds bevægelse ind i verden. Det var menneskets modsatrettede bevægelse, jeg var nysgerrig på – en bevægelse ud af verden. Væk fra den virkelighed det befinder sig i.

For hvorfor er det så svært for os at være dér, hvor vi er? Hvad ligger til grund for vores uro, flugt, jagt – eller hvad vi nu skal kalde det? Hvad er der på spil?

Det er som om, at den her bevægelse sidder i kødet på os, og ikke sådan er til at slippe af med.

I mange år har jeg været optaget af at forstå denne uro. Komme den nærmere. Min studieorlov er blevet brugt på fordybelse i, hvad den kristne fortælling byder ind med i denne sammenhæng.

Støv og ånd

Grundtvig, Kierkegaard og Prenter – som jeg har skelet til – beskriver på hver deres måde, at uroen har sin oprindelse eller sit udspring i menneskets særlige plads i skaberværket. "Et guddommeligt eksperiment af støv og ånd", som Grundtvig skriver. På den ene side skabt i Guds billede og samtidig befindende sig på den anden side af syndefaldet.

Prenter skriver: "Det er nødvendigt at fastholde som en uigennemtrængelig gåde, at mennesket på den ene side er skabt i Guds billede, forstået som genlyden i mennesket af

Guds ords sandhed om mennesket, og på den anden side er faldet, så gudsforholdet er blevet fordærvet. Det drejer sig om eksistensmodsigelser, der stadig på rationelt uigenemskuelig måde brydes i mennesket så længe, både synden og Gud har tag i det.»

"Eksistensmodsigelser" – sikke et fantastisk ord!

Ordet fastholder uroen, modsigelsen og det gådefulde som noget, vi ikke kan lægge fra os og giver det karakter af vilkår.

Uddrivelsen af paradiset

I kristendommen er det i særlig grad urhistorien i det Gamle Testamente, der bakser med de menneskelige grundvilkår – i skabelsesmyten og beretningen om syndefaldet og uddrivelsen af paradiset.

Albrecht Dürer, "Uddrivelsen af Paradis", 1510.

Og det er især her, jeg har tilbragt en stor del af min orlov. På de første sider af Bibelen i selskab med Adam og Eva, Kain og Abel. Det har været spændende og inspirerende selskab. Særligt spændende har det været – gennem talrige illustrationer af uddrivelsen af paradiset – at se uroen, længslen og flugten malet frem på forskellig vis. Som beskrivelser af menneskets vilkår og erfaringer i verden.

På flere af billederne kan man se, hvordan Adam næsten vrider halsen af led i sin kiggen tilbage mod det tabte land:

Andre steder er der en Gud, der – over for en vranten udgave af de første mennesker – lader sin engel pege insisterende mod jorden, som om den siger: "Det ér her I skal være".

Det har været en stor glæde at opdage og læse Johannes Værges bøger, der undersøger, hvordan myten om syndefaldet er blevet tolket og brugt op igennem kristendommens historie. Hvad er det for et menneske, der tager de første skridt ud i verden, vi kender? Hvor dybt er faldet, hvor langt væk fra Gud er det kommet?

Som forsideillustration til en af sine bøger har Værgen valgt billedet gengivet her på siden af Arne Haugen Sørensen, hvor Værgen lægger mærke til, at Adam og Eva holder tæt og kærligt om hinanden. "Kærligheden er ikke sat ud af kraft ved faldet, og det giver håb", skriver han.

Min orlov har blandt andet mindet mig om, at en af kirkens helt store skatte - og vigtige opgave - er at

Arne Haugen Sørensen, "Uddrivelsen", 2003.
Billedet indgår som en del af altertavlen i Sankt Ansgar kirke, Bramming.

være et sted, hvor vi kan høre, at vi deler vilkår med hinanden. Et sted at mødes med andre, der også kender til uro.

Og hvor gådefuldheden får lov at stå. At mennesket både bærer Guds

billede OG er faldet. Begge dele er sandt på samme tid. Det er en dobbelthed og en modsigelse, som vores erfaringer og sanser kan kende sig selv i.

Hey! – se lige her:

Stiftsbladet kan også bruge **DIT** bidrag i vores kommunikation!

Stiftsbladet er bladet til alle jer, som har jeres gang i samt sætter gang i kirken, og som er engageret i det igangværende og altid givende arbejde med kirkens liv og vækst. Vores idé med Stiftsbladet er, at det får sin brugsværdi, når vi delagtiggør hinanden i, hvad der sker hos os, og dermed inspirerer hinanden til det daglige arbejde i kirkerne.

Således er også du og dit sogn med til at sætte ansigt på stiftet, - og det kan I også være i vores medier: Hvis der med andre ord sker noget hos jer, som I gerne vil række videre ud over sognegrænsen, så tager vi her på redaktionen meget gerne imod.

Vi lover at læse alt, hvad I sender, og vil under redaktionsarbejdet gøre vores allerbedste for at ramme skiven for at informere og inspirere jer og Stiftsbladets andre læsere.

Husk, I kan altid kontakte os!

Vognlæs af gode hilsener fra
Otto, NOL@km.dk og Rasmus, RABI@km.dk

FAKTABOKS

Stiftsbladet udkommer ~~så~~^{sv} ~~så~~ mange gange årlig:

Januar: Stiftsårbogen 2019

Februar: Stiftsdagen 2020

Marts: Prædikenpause XII

Juni: Menighedsrådsvalg i vente

August: Vi skaber sammen

Oktober: Det onde

December: Vi er selv historie

Skam, sårbarhed og længslen efter samhørighed

Tekst: Sognepræst Helle Brink, **Raklev sogn**

Foto: Niels Wakabayashi

Begrebet skam er de senere år kommet på kirkens dagsorden som en hjælp til at forstå, hvilke behov og længsler hos mennesker vi bliver mødt med i dag. Tidens store fokus på den enkeltes præstation og vellykkede liv har ført til, at mange mennesker oplever sig som utilstrækkelige og har et lavt selvværd; dette kan forklares som skam. Som en følge af den udvikling fylder problemer med skam mere for de fleste i dag end skyld gør, så der er ved at ske en forskydning fra skyldkultur til skamkultur.

Det er vigtigt at holde sig forskellen på skyld og skam for øje. Skyld drejer sig om min handling: jeg har gjort noget forkert, som jeg kan bede om tilgivelse for. Skam drejer sig om den, jeg er: jeg er selv forkert og længes efter anerkendelse og genoprettelse. Skam betyder, at vi lukker af for relationer, også relationen til Gud, for at undgå at blive sårede, og for at beskytte os selv. Men det er en ond spiral, som betyder, at vi isolerer os, selvom vi længes efter samhørighed med hinanden og med Gud. Skam står i vejen for, at

Artiklens forfatter i sin sognekirke, Raklev kirke.

tillid, tro og glæde kan komme til at folde sig ud.

Skyld og skam er tæt knyttet til kristendommens menneskesyn. Kirkens forkyndelse af syndernes forladelse har traditionelt været rettet til det skyldige menneske. Men hvordan kan vi udlægge syndernes forladelse, så vi også kommer den skamramte i møde? Og hvilke andre elementer i gudstjeneste og trosliv kan svare på behovet for at blive set af Guds nådefulde blik?

Skam – og lidt om skyld

Skam har mange nuancer og hører til det at være menneske. For at forstå, hvad fænomenet skam indebærer, er det opklarende at se det i forhold til skyld. Fælles for skyld og skam er, at de udspringer af selvrefleksion, hvor jeg vurderer og dømmer mig selv. Det gør jeg i forhold til, hvordan jeg ved og forestiller mig, at min omverdens syn på mig er.

Som sagt drejer skyld sig om min handling; noget som jeg har gjort forkert. Derfor siger man, at skyld er lokal, idet den forbindes med den enkelte handling. At være skyldig peger på handlemuligheder; man kan sige undskyld, bede om tilgivelse og tage ved lære. Det betyder, at der til skyldfølelse er knyttet håb om forandring.

Heroverfor drejer skam sig om min væren; at jeg er forkert. Derfor siger man, at skam er global, idet den rammer personen i sin helhed. At være ramt af skam fører til lavt selv-værd og en oplevelse af at være fanget i forkerthed. I modsætning til muligheder ved skyld, sætter skam mennesket i en fastlåst situation. Skam har en utrolig negativ virkning, idet den hindrer tro på, at situationen kan ændres til det bedre.

“Rosenknoppen” af Maja Lisa Engelhardt er for mig blevet et billede på sårbarheden, der samtidig rummer en styrke.

Tilknytningsbehovet

Baggrunden for, at skam opstår, har to aspekter: et medfødt og et tillært aspekt. At skam er medfødt, hænger sammen med, at det spæde barn ikke kan overleve, hvis ikke de nærmeste tager sig af det.

Den livsvigtige kontakt til de nære relationer betyder, at barnet har en angst for at blive afvist og forkastet. Derfor søger barnet kontakt og accept i sine forældres blik og omsorg. Dette tilknytningsbehov er dybt forankret i os og sætter sig spor livet igennem. Dybest set drejer skam sig om angsten for at træde ved siden af de vedtagne normer og derfor blive udstødt af fællesskabet.

Skyld og skam er også sociale kategorier, som skal sikre fællesskabet, og de er begge værdifulde følelser til at regulere forholdet mellem individ og fællesskab. Dette er det til lærte aspekt og drejer sig om vores opdragelse og socialisering. Gennem opdragelsen lærer vi, hvad der er acceptabelt i vores fællesskab, og hvornår grænsen er nået. Når vi går over grænsen, vil der blive sendt et tydeligt signal om, at vores adfærd ikke er acceptabel. Det vil vække en følelse af skyld eller skam i os, afhængig af hvordan vi rammes – om det drejer sig om vores handling eller væren. Efterhånden internaliseres disse normer, værdier og grænser, så vores reaktion viser sig

spontant. Derfor taler man om, at skam virker i det skjulte, og at man kan føle sig meget ensom med sin skamfølelse.

Skam og skyld er nødvendige og positive tegn på vores sociale evne og evne til empati. Men skam bliver ødelæggende, når den medfører tab af troen på eget værd.

Selvtillid, selvværd og sårbarhed

For at forstå, hvad skam betyder, kan det være oplysende at se på forskellen mellem selvtillid og selvværd; for det er ikke det samme. At have selvtillid betyder, at man har tiltro til sin egen præstation og en vished om, at man gør det godt. Deroverfor drejer selvværd sig om at have tiltro til at have værdi som det menneske, man er – at man er værd at elske. Man kan sagtens forestille sig, at en person på én gang har god selvtillid og lavt selvværd. Forskellen relaterer sig til skyld og skam, idet selvtillid drejer sig om, hvordan man præsterer, altså ens handlen. Derfor vil skyld ramme selvtilliden. Mens selvværd fortæller om menneskets væren på et dybere plan, hvor det er skam, som rammer.

Man kan sige, at vi lever i en nådesløs tid, der sætter krav om, at vi skal være perfekte på alle livets områder. Det er ikke svært at gennemskue det falske i perfektionskulturen, for det fejlfrie liv findes ikke – men alligevel har den magt over os. For vi bruger forestillingen om det perfekte til at skjule vores skam og manglende selvværd. Det er nemlig meget sårbart at stå ved sin tvivl om eget værd. Alligevel er sårbarheden en vej til at blive mere ærlig og autentisk, fremfor at skjule sig bag en perfekt facade. At få skammen frem i lyset er den eneste måde, vi kan begynde at ændre dens indfly-

“Uddrivelsen” af Arne Haugen Sørensen er et billede på, at skam hører med til at være menneske - og har gjort det, siden vi forlod Paradisets have.

*Skam og skyld er
nødvendige og
positive tegn på vores
sociale evne og evne
til empati. Men skam
bliver ødelæggende,
når den medfører
tab af troen på eget
værd.*

delse. Skam lever af at være skjult og af forestillingen om, at jeg er den eneste, som føler mig forkert og utilstrækkelig. Derfor er det så befriende, at der nu bliver talt om skam i forskellige sammenhænge.

Det nye Testamente

Det er en øjenåbner at læse Det nye Testamente i lyset af viden om skam. Jesus vælger at færdes sammen med netop de mennesker, som er skammet ud af fællesskabet: de syge, de syndige, kvinderne og de fremmede. Hans handling over for dem er helbredelse, genoprettelse af værdighed, tilsigelse af syndernes forladelse, kort sagt heling, som fører til nyt liv.

Det har været en uhørt provokation for det omgivende samfund, at han på den måde tog de skamramtes parti og gav dem værdighed og anerkendelse på Guds vegne. I evangelierne møder vi flere personer, som er faldet ud af fællesskabet, men som nu bliver set uden fordømmelse af Jesus. Det gælder f.eks. Maria Magdalene, også omtalt som synderinden. Da hun træder ind i farisæerens hus for at møde Jesus, tænker alle nedsættende tanker om hende, - og det ved hun godt. Men hun har fået mod til at være i sin sårbarhed, fordi Jesus med sit anerkendende og kærlige blik på hende betyder mere end alle de andres fordømmelse. Så i min fortolkning vedkender Maria Magdalene sig sårbarheden og vover at bære skammen, fordi hendes hengivenhed over for Jesus er så stor, og det bærer hende igennem.

Jesus viste selv vej ved at gå ind i sårbarhed og skam i stedet for at søge at undgå det. Hans lidelse og død er fulgt af forhånelse, skam og udstilling af hans magtesløshed. I samtiden har der været tale om et fuldstændigt tab af ære, men i kraft af Jesu overgivelse til skammen gives der nyt liv for ham på den anden side af korsfæstelsen. Paulus følger i sporet fra Jesus, idet han tager efterfølgelse, skam og magtesløshed til sig og vender situationen på hovedet, så det kommer til at være en bekræftelse på, at Gud er med ham.

Der er en forkyndelse i Det nye Testaments personer og deres måde at leve med sårbarhed og skam, som også rækkes til os: at skammen mister sin ødelæggende magt, hvis man frivilligt tager den på sig og står ved sin sårbarhed. Det er ikke let, men det er bedre end at leve underkuet af skam.

Jesus viste selv vej ved at gå ind i sårbarhed og skam i stedet for at søge at undgå det. Hans lidelse og død er fulgt af forhånelse, skam og udstilling af hans magtesløshed.

Længslen efter samhørighed

Det er vigtigt at blive opmærksom på, hvordan skam hindrer tillid, tro og glæde. Det kan være nødvendigt at gå den smertefulde vej at se sin utilstrækkelighed og følelse af forkerthed i øjnene, fordi skammens magt brydes ved at komme ud i lyset. Kirken har mulighed for at række ud til mennesker med åndelig længsel, som netop ofte er udtryk for en søgen efter heling af skam.

Mit bud er, at vi skal se syndernes forladelse i et bredere perspektiv, som indbefatter skam. Der er ikke noget, der tyder på, at Jesus kun rettede forladelsen mod skyld, når han f.eks. tilsagde syndernes forladelse til et menneske, som han havde helbredt. Det kunne betyde en ny aktualisering af tilsigelsen af syndernes forladelse ved dåb og nadver. Det vil give mening at lægge mere vægt på dåbens livslange betydning for

den enkelte som det sted, hvor jeg huskes på, at jeg er set med Guds ikke-dømmende blik. Tilsvarende kunne vi gøre det mere tydeligt, at nadveren foregår i et fællesskab af sårbare mennesker, som her indbydes til at være med som de uperfekte mennesker, vi nu engang er.

Stilhed, bøn og meditation er også en hjælpsom vej til tro, tillid og samhørighed. I den indre opmærksomhed flyttes fokus fra mit jeg til at være i åbenhed mod Gud. Når jeg et træder tilbage, bliver der plads til at rette opmærksomheden mod taknemmelighed, medfølelse og samhørighed med Kristus/ Gud. Deltaelse i stilhed, bøn og meditation kan lede ind i et fristed fra skam, og der åbnes for en samhørighed, både med Gud og mennesker, hvor vi kan være hele mennesker med plads til tillid, tro og glæde.

FAKTABOKS

Skam er et stort emne at få greb om, og tre måneders studieorlov går hurtigt. Men temaet er så væsentligt, så jeg har tænkt mig at fortsætte studierne og arbejde videre med skam, især i forhold til gudstjeneste, bøn og meditation.

Hvis nogen får lyst til selv at læse om skam, kan man se en litteraturliste på Raklev Kirkes hjemmeside: www.raklevkirke.dk

Dåben til eftertanke

Tekst: Sognepræst Ebba Neimann Rasmussen, **Mosede sogn**

Fotos: Michael Rønne Rasmussen

Det var efter en af de dåbs-samtaler, hvor mødet med dåbsforældrene ikke lige lykkedes, og jeg ikke følte, at jeg havde udfyldt min rolle som præst med noget vigtigt på hjerte.

Så kom tanken: måske er det et emne for en studieorlov! Tænk, hvis jeg fik mulighed for at dykke ned i dåben og dens betydning og ikke mindst overveje dåbssamtalen og forkyndelsen af dåben!

Det fik jeg så – en privilegeret mulighed, som har været til inspiration og overvejelse samt fordybelse og ro.

Aktualitet

I løbet af sommeren 2018 var der i Kristeligt Dagblad lidt skrivelser om dåben som frelse samt om et forsøg med nyt dåbsritual i Lindvang kirke på Frederiksberg. Og en måneds tid efter jeg fik besked om, at jeg var tildelt studieorloven, begyndte en intens diskussion i avisens spalter, denne gang affødt af en kronik, hvor sognepræst Bir-

gitte Kragh Engholm gjorde sig til talsmand for et ændret dåbsritual. Alt sammen gav det mig stof til eftertanke, for her var noget af det, jeg gerne ville beskæftige mig med. Og man må sige, jeg var faldet over noget helt aktuelt, som optager mange.

Læsning

Noget af det første, jeg kastede mig over, var Christian Thodbergs bog ”Dåben og dåbsritualets historie”. Han giver en utrolig fin gennemgang af dåbens historie og teologi med udgangspunkt i dåben i Det nye Testamente og oldkirken. Derefter gør Thodberg rede for Luthers dåbssyn og dåbsritual samt Grundtvigs dåbssyn og hans salmer, der har haft afgørende betydning for den efterfølgende dåbsteologi. Med udgangspunkt i den historiske gennemgang peger Thodberg på, at det nugældende ritual er uklart og giver anledning til vidt forskellige tolkninger, hvilket er en svaghed ved det. En anden svaghed er, at ritualet i sin tid blev udformet, så det både sætter fromme, krævende

præster (Mattæus 28,18-20) og baptister (Markus 10, 13-16) på plads, og af hensyn til grundtvigianerne har placeret Fadervor efter dåben. Thodberg savner understregningen fra Luther: at dåbsritualet ikke i så høj grad skal fastslå kirkens fuldmagt til at døbe, men lade forældrene med deres uro for barnets fremtid og skæbne motivere dåbens nødvendighed og lade ritualet klart give udtryk for, hvad Gud gør med barnet i dåben.

Også eksegese tog jeg fat på ved gennemlæsning af en ældre udgivelse fra Aarhus universitet: ”Dåben i Det nye Testamente”. Så fint at have tid til at dykke ned i de enkelte evangelier og breve med fokus på synet på og erfaringen af dåben.

Dåben som bevidst valg

Derudover har jeg brugt meget af min tid på at sætte mig ind i og overveje de helt aktuelle forhold. Tidligere var det de færreste, der satte spørgsmålstegn ved, om deres barn skulle døbes, men i disse år er dåben ikke længere en selvfølge.

Nyere undersøgelser har vist, at dåben skam fylder i bevidstheden hos forældre, for de mener generelt, de er forpligtede på at træffe et bevidst valg om dåb af deres barn.

Vi er i dag ikke i så høj grad som tidligere bundet af selvfølgelig traditioner og betydningshorisonter – det være sig familiære, kulturelle, religiøse. Nu er autenticiteten det vigtigste for alle, den personlige overvejelse og det selvstændige valg, som man kan stå inde for. Dette gælder også omkring barne-dåben. Dåben er noget man bevidst vælger – eller fravælger – og således kan man stå inde for over for barnet og andre.

Kirkens kommentar

Skal vi som kirke og præster give en replik ind i disse overvejelser, og hvordan kan vi i så fald gøre det? Er vi åbne og tydelige i vores kommunikation omkring dåb de steder, hvor unge forældre i dag kan finde på at søge oplysninger om barne-dåb, når de står over for beslutningen? Hvad står der f.eks. på vores sognehjemmesider? Begrænser det sig til fakta som telefonnummer på kirkekontor og præst, valg af dato og navn, eller evner vi både at oplyse om og indbyde til dåb og give begrundelser for barne-dåb, som når de unge forældre?

Nogle kirker sender (eller tager ud med) lykønskning, når et barn er født, med indbydelse til dåb – som medlemspleje, hvis en af forældrene er medlem af folkekirken. En anden idé kan være at lægge små film på Facebook-sider og hjemmesider og dermed indbyde til og oplyse om dåbens betydning. Og når der har været en dåb, kan vi så fra kirkens side vise, at vi glæder os over det ved at lægge billede på Facebook af dåbsfamilien (selvfølgelig med

deres accept). Men får vi egentlig udnyttet den fine kontakt, vi har til mange nye forældre gennem den udbredte babysalmesang og også dér tager en bevidst og åben samtale med forældrene om valget af dåb på deres barns vegne? Vi må som kirke kunne stå ved, at det at være forældre faktisk er at tage bestemmelser på sit barns vegne på mange områder, og at det er positivt og godt for ethvert barn at blive anvist

en vej og et fællesskab i den kristne tro.

Dåbens betydning

Spørgsmålet er også: hvordan får vi kommunikeret dåben og forkyndt om dåbens betydning? – så vi imødegår den udbredte opfattelse blandt unge forældre, at man skal gå i kirke ofte og tro, at verden er skabt på netop seks dage for at tro "rigtigt". Hvordan anerkender vi den tro, som

Artiklens forfatter i sin sognekirke, Mosede kirke.

Man kan som præst også udnytte muligheden at møde dåbsforældrene i kirkerummet og dermed få foræret en hel del samtalemuligheder.

jo allerede ligger i dét blot at komme til dåben med sit barn? Og hvad skal vi gøre for at fortælle, hvad der sker i dåben?

Måske skal vi i højere grad understrege identiteten, det at blive sat ind i noget man ikke selv vælger. Vi bliver døbt, dåben er en gave, som kun kan tages imod, ikke tages på egen hånd – modsat den udbredte opfattelse at vi hele tiden skal gøre os fortjent, og at alt er op til os selv. Og vi skal finde ord for, at dåben er

forkyndelsen af tryghed og frelse, visheden om at Gud bærer og fører også dér, hvor forældrene ikke længere kan være med.

Dåbssamtalen

Jeg har i min orlovperiode særligt beskæftiget mig med dåbssamtalen og overvejet: Hvordan gør vi som præster dåben meningsfuld i den samtale, vi har med forældrene inden den planlagte dåb? Hvordan får vi inddraget dåbsbarnets forældre, så det ikke bliver enetale fra præ-

stens side? Hvilke spørgsmål kan vi stille, så dåbsforældrene indbyrdes kan dele deres tanker om tro og tvivl, Gud og menneskeliv?

Nogle af vi præster er i det nære møde med vores menighed faktisk ret blufærdige over for at tale om tro. Men min erfaring og overbevisning er, at dåbsforældrene egentlig gerne vil det. Det kommer ikke som en overraskelse, hvis præsten tager det emne op – og hvis ikke man skal tale med præsten om tro og tvivl,

Vi er i dag ikke i så høj grad som tidligere bundet af selvfølgelig traditioner og betydningshorisonter – det være sig familiære, kulturelle, religiøse. Nu er autenticiteten det vigtigste for alle, den personlige overvejelse og det selvstændige valg, som man kan stå inde for. Dette gælder også omkring barnedåben.

hvem så? Det er ikke alle, der har sprog for tro, men tankerne er der og kan måske hjælpes på vej til formulering og en smule afklaring.

I dåbssamtalen kan det være betydningsfuldt at slå ned på forskellige steder i dåbsritualet, formulere det med andre ord og udlægge lidt derudfra, hvorefter man kan spørge ind til, hvad de tænker. Det kan være at præsentere den aktuelle del af kirkeåret eller en af søndagens bibeltekster og spørge ind til de-

res tanker. Man kan som præst også udnytte muligheden at møde dåbsforældrene i kirkerummet og dermed få foræret en hel del samtalemuligheder. Man kan også starte i det eksistentielle, spørge ind til det at de nu er blevet forældre, og hvad det har gjort ved deres indbyrdes forhold og deres tanker. Ud fra det kommer ofte udsagn, som man kan knytte evangeliet om Guds nærvær og frelse op på. Og ofte kan samtale omkring disse emner nærme sig en sjælesorgssamtale.

Konkrete ideer

De sidste par år har jeg selv haft glæde af to spørgsmål: - Hvad skal jeres barn have med fra jer videre i livet, hvilke værdier er vigtige, I får givet videre til ham/hende? Til det spørgsmål bliver der tit sagt: kærlighed, selvtillid, at behandle andre ordentligt. Det taler vi så lidt om, hvorfor det er vigtigt og hvordan de vil gøre det. Derefter spørger jeg: - Hvad så fra det kristne og kirkelige univers? Hvad er der dér, som I gerne vil give videre til jeres barn? Her svares ofte: traditionen og næstekærlighed, men også at være en del af en større sammenhæng, og at Gud "ligesom kommer ind over" eller lignende. Alle svar tager jeg selvfølgelig positivt imod og anerkender som betydningsfulde og knytter tættere sammen med den kristne tro.

Som flere andre gør jeg også ofte brug af billeder, nogle "billeder af Gud", hvor jeg så beder dåbsforældrene vælge et eller to, som de synes siger noget om, hvordan de forestiller sig Gud. Det kommer der også ofte en god samtale ud af. Somme tider kan jeg bruge nogle af disse billeder eller kommentarer i min dåbsprædiken på selve dåbsdagen, hvilket er en gave. Netop dette bør være en stadig overvejelse for os præster: at lytte efter forældrenes tanker, holdninger, livssituation m.v. og derudfra forberede prædiken og dåbstale til dåbsdagens gudstjeneste.

-

Jeg er endnu ikke færdig med at overveje og tydeliggøre min tilgang til forkyndelsen af dåben, kommunikationen omkring dåben og dåbssamtalen, men jeg har i denne orlov haft stor glæde af at have god tid til betragtningerne, som forhåbentlig også fører til bevidstgørelse i situationen samt dygtiggørelse i udførelsen.

LITURGI OG LEG

Tekst:

Sognepræst Majbritt Breinholt Christensen,

Benløse sogn

Fotos:

Majbritt Breinholt Christensen og Otto Lundgaard

Det skal give mening

Mange børn synes, at det er kedeligt at gå i skole. Når der er nogen, der tør sige det højt, så står der straks en masse voksne klar til at fortælle dem, at alt ikke er underholdning, og at det er sundt at kede sig, arbejde hårdt og gøre, som der bliver sagt! Det er rigtigt alt sammen - men måske mener ungerne noget andet. Jeg tror, at børnene mener, at det, man laver i skolen, helst skal føles meningsfuldt.

Andre siger, at det er kedeligt at gå i kirke og kommer der så lidt som muligt. Man kunne fortælle dem, at gudstjeneste ikke er underholdning, og at man må yde, før man kan nyde. Men jeg tror, at de mener noget andet. Jeg tror, at de mener, at gudstjenesten ikke er meningsfuld for dem.

Gudstjeneste og leg

Studieorloven gjorde det muligt for mig at fordybe mig i et teologisk emne, som jeg altid har haft en særlig interesse i. Nemlig gudstjenesten og hvad man kan tænke om den og gøre med den.

Jeg har igennem årene særligt beskæftiget mig med, hvordan man kan skabe gode gudstjenester for børn. Et af de bærende elementer har altid været en legende tilgang. Bibelfortællingen er blevet levendegjort med rekvisitter, deltagelse af børnene og gennem samtale. Vi har sammen leget fortællingen.

Jeg oplever, at de voksne også godt kan lide at gå til gudstjeneste, når der et element af leg. Men det bliver først legitimt, når det er børnene, der leger. Det er som om, at voksne har glemt, hvor vigtig en del af livet legen er. Leg er ikke kun for børn, men er en nødvendig forudsætning for udvikling og innovation.

Prøv at overveje om gudstjenesten viser og fortæller om den Gud, vi tror på. Hvis vi påstår, at Gud er kærlighed, oplever vi så gudstjenesten som Guds kærlighedserklæring? Hvis vi tror, at Gud indbyder enhver til festen i Guds rige, føler vi os så velkomne, når vi træder ind i kirken?

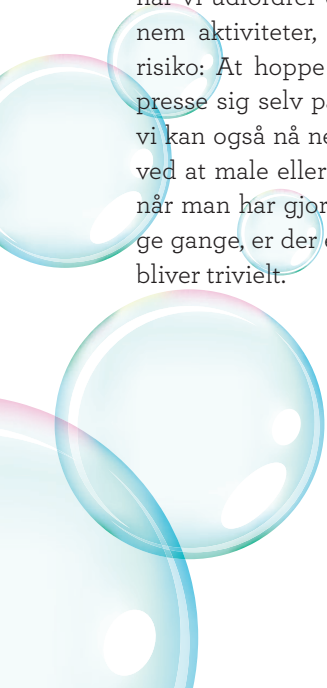

Dyb leg

Det er i legen, man kan blive klogere på sin egen rolle i livet, og det er gennem leg, at livet kan åbne sig, og nye dimensioner kan opstå. Den leg, der opstår, kan kaldes "dyb leg". Leg på et eksistentielt plan. Legen er altid på spil i det religiøse. Ikke bare i det ydre med særlige bevægelser, kostumer og regler, men også på et dybere plan når vejen til det oversanselige åbner sig.

I megen litteratur om gudstjenesten er jeg stødt på begrebet Deep Play uden at forfatterne er gået i dybden med begrebet. Det var derfor en stor fornøjelse at læse Diane Ackermans "Deep Play" fra 1999. Hun forstår legen eksistentielt og mener, at legen kendetegner menneskets omgang med kunst, kultur, musik, krig og religion. Legen er dybt indlejret i mennesket, og jo mere dyr eller mennesker har brug for at lære, jo mere har de brug for at lege. Vi forestiller os legen som noget frivilligt, men i virkeligheden er vi dybt afhængige af legen, der ligefrem er fundamental for evolutionen.

Ackerman forsøger at afdække, hvordan man kan opnå dyb leg eller møde det hellige. Hun beskriver, hvordan vi kan nå legens dybde, når vi udfordrer os selv fysisk gennem aktiviteter, der indebærer en risiko: At hoppe i faldskærm eller presse sig selv på et maraton. Men vi kan også nå ned til den dybe leg ved at male eller skrive poesi. Men når man har gjort det samme mange gange, er der en risiko for, at det bliver trivielt.

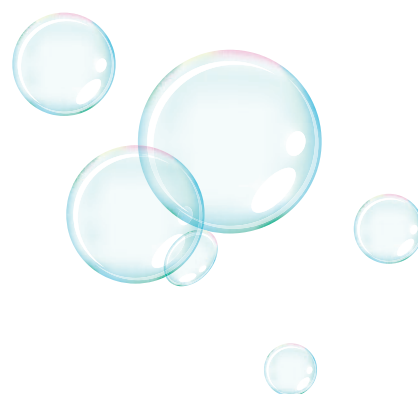
Mos

Ackermann skriver: "Repeating prayer or singing hymns that have grown stale is not deep play." Det må være udfordringen for al gudstjenesteliv.

Hvordan kan vi undgå, at der gror mos på? For at gudstjenesten kan vedblive med at give mening, være nutidigt relevant og dynamisk er det nødvendigt, at vi tør lege med i gudstjenesten. For mennesker er legen et helle fra det almindelige liv, og legen kan opleves som et helligt sted for sindet. Sådan bør også gudstjenesten føles.

*Det er som om, at voksne har glemt,
hvor vigtig en del af livet legen er.
Leg er ikke kun for børn, men er en
nødvendig forudsætning for udvikling
og innovation.*

Ny energi

Studieorloven gav mig tid til fordybelse i liturgiens udvikling og har givet mig en bredere forståelse af liturgiens afgørende betydning for teologiens udvikling og for, hvordan de første kristne lod deres tanker om Jesus Kristus danne fundament for gudstjenestefejringen. Gudstjenesten er i sig selv udtryk for, hvad teologien forestiller sig om Gud. Prøv at overveje om gudstjenesten viser og fortæller om den Gud, vi tror på. Hvis vi påstår, at Gud er kærlighed, oplever vi så gudstjenesten som Guds kærlighedserklæring? Hvis vi tror, at Gud indbyder enhver til festen i Guds rige, føler vi os så velkomne, når vi træder ind i kirken?

Min studieorlov gav mig tid til at fordybe mig, men først og fremmest gav den ny energi til at tage fat på arbejdet med gudstjenesten. Den gudstjeneste der helst skal være meningsfuld. Hvis ikke den giver mening for os, giver Gud heller ikke mening.

HÅBETS TEOLOGI

Tekst og fotos: Louise Buch Jensen, **Højby sogn**

Jeg vil bare gerne læse Moltmann ...

For mange år siden, da jeg studerede teologi i Aarhus, læste jeg den tyske teolog Jürgen Moltmanns korsteologiske værk "Den korsfæstede Gud". Teologiens beskrivelse af Jesu korsfæstelse som et udtryk for Guds dybeste solidaritet med alle lidende og gudsforladte mennesker gjorde et uudsletteligt indtryk på mig. Min eksaminator sagde da også: "Ja, det er jo én af de få bøger, man læser i sit liv, der gør noget ved én." Sådan havde jeg det også, og derfor har jeg aldrig været i tvivl om, hvad jeg engang gerne ville tilbage til: Moltmanns teologi.

Moltmanns liv under og efter krigen

Jürgen Moltmanns eget liv fortæller om evangeliets forvandlende kraft: Han var som så mange andre unge mænd i Tyskland tvunget til at være soldat under krigen, og han kom ud for forfærdelige begivenheder. Han skriver kortfattet og nøgternt om det i sine erindringer, "Det vide rum", hvor han også fortæller om sine år som krigsfange i Skot-

En vej er en invitation; man kan jo vælge at følge den. Det er en af grundene til, at Moltmanns bog om Jesus hedder "Jesu Kristi vej". Her ses vejen til kirken San Biagio lidt uden for Montepulciano, som artiklens forfatter besøgte under sin orlov.

land efter krigen. Her blev de tyske fanger behandlet godt, og det fik afgørende betydning for hans liv: Han mødte mennesker fra kirkelige organisationer, og det blev muligt for ham og andre tyskere at få talt om den skyld, alle tyskere havde og følte, uanset hvad de havde – eller ikke havde – været involveret i under krigen. Moltmann oplevede det som forløsende, og han blev da sporet ind på teologien; han begyndte at uddanne sig og blev siden hen professor i systematisk teologi i Tübingen i Tyskland.

Hvad er systematisk teologi?

Systematisk teologi er den disciplin inden for teologien, der beskæftiger sig med at give en sammenhængende redegørelse for den kristne lære. Jeg har således læst om mange forskellige emner under min orlov: Om skabelse og treenighed, det kristne menneskesyn, læren om Jesus Kristus, forståelse af Helligånden og dens virke, kirkens rolle og sakramenterne dåb og nadver samt det kristne håb og de sidste tider. Her vil jeg blot fremhæve nogle få af Moltmanns mange pointer og idéer:

Læren om skabelsen

Moltmanns lære om skabelsen bærer præg af at være skrevet i 1980'erne: Her begyndte man at blive opmærksom på den forurening, menneskets udnyttelse af naturen havde ført til, og så var tiden jo præget af den kolde krig og truslen om atomvåbnenes udslettelse af jordens liv. Men det gør ikke hans bog uaktuel i dag (desværre, kan man sige): Nu står verden over for en anden trussel: Vi ved nu, at vi påvirker klodens klima, og at betingelserne her på jorden vil ændre sig afgørende inden for en overskuelig fremtid. Vi har derfor brug for teologi om skabelsen.

“Vi skal fastholde håbet”, mener Moltmann.

Skabelsesteologi er nødvendig; den er, hvad Moltmann kalder en ”delta-gende viden”. Den hjælper os til at komme væk fra en tankegang, hvor vi mennesker oplever os selv som adskilt fra verden, hvor vi analyserer og splitter verden op, fordi vi ønsker at dominere den og udnytte dens ressourcer. I stedet skal vi se os selv som en del af et stort hele, et stort fællesskab, som vi er forpligtet på.

Om Jesus Kristus

Moltmanns lære om Jesus Kristus hedder ”Jesu Kristi vej”, fordi vejen

for ham er et billede, et symbol, med mange betydninger:

Jesus er på vej, for han gennemgår en proces frem mod et mål. Han bliver født og døbt i Jordanfloden, han lever menneskeliv og lider på Golgata, han opstår – og han skal komme igen engang. Vi mennesker – og hele verden, Guds skabelse – gennemgår også en proces, vi lever et liv, og vi ser frem mod et mål, Guds frelse. Vi går også en vej.

Enhver lære om Jesus er foreløbig; ingen teologi kan hævde at vide el-

ler forstå det hele. En lære om Jesus er betinget og begrænset; den er præget af den tid, den bliver til i, og af hvordan vi forstår Jesus nu, i dag. Men engang skal vi se og erkende ham fuldt ud.

En vej er desuden et godt billede, fordi det er en invitation, kan man sige. En vej kan man jo vælge at følge; man kan begive sig ad Kristi vej og opdage, hvem han er. Man kan komme til tro på ham, og den tro kan gøre noget ved én; den kan påvirke ens forhold til verden og til andre mennesker. Tro og etik hører sammen, skriver Moltmann.

Det kristne håb

Det sidste emne, jeg vil komme ind på her, er det kristne håb. Det er for Moltmann meget vigtigt, at vi som kristne holder fast i håbet om det, der skal ske engang. Vi skal skelne mellem det, der er sket i og med Jesus, og det, som skal komme: I Jesus møder vi Guds kærlighed, men Guds herlighed er endnu ikke brudt frem fuldt ud. Endnu udestår verdens befrielse, de dødes opstandelse og den ny skabelse.

For Moltmann gælder håbet hele skabelsen, hele verden. Vi mennesker har ellers en tendens til at sætte os selv i centrum og kun tale om os – det gælder også inden for teologien – og derfor har vi det med at forstå frelsen som det enkelte menneskes frelse eller som sjælens frelse, men det er en reduktion, skriver han, det er at gøre håbet alt for lille: Nej, det kristne håb gælder hele Guds skabelse: Der venter en ny himmel og en ny jord, for engang skal Gud bebo hele sin skabelse, himmel og jord, og alt skabt skal have del i Guds evige liv og salighed.

Så stort er håbet ifølge Moltmann.

Munkene i San Marco-klosteret i Firenze havde hverken iPad eller tv. Til gengæld havde de hver en fresko af Fra Angelico i deres celle. Her ses et julebillede. Moltmann oplevede evangeliets forløsende kraft i sit eget liv.

FAKTABOKS

Jürgen Moltmann (f. 1926)

Tysk, reformert teolog, professor i Tübingen 1967-96. Hans gennembrudsværk er *Theologie der Hoffnung* fra 1964, hvori han skriver om håbet som den afgørende teologiske kategori. I 1972 udkom hans udlægning af korset: *Der gekreuzigte Gott*. I årene 1980-1996 gennemskrev han den kristne tros grundtemaer i fem bøger: *Treenighedsforståelse*, *Skabelseslære*, *læren om Jesus Kristus*, *læren om Helligånden* samt *de sidste tider/det kristne håb*. Moltmanns evne til at forny teologien har haft stor betydning for teologer i mange dele af verden.

ROSKILDE STIFTSPRÆSTESTÆVNE 2020:

“Frisat og udsat” – “de unge og kirken”

Arets stiftspræstestævne finder sted på **Liselund**, Slagelse, umiddelbart efter pinse. Fra den 2. juni om eftermiddagen til lidt over middag den 4. juni er det de unge, ungdomskultur, skam, drømme og længsler og kirken, som er i fokus.

Mikkel Christoffersen kommer forbi og taler om skyld og skam, og Anne Görlich vil spore os ind på, hvem de unge er, og hvad de tror og tænker. Vi skal høre om forebyggelse af stress ved Speciallæge i psykiatri, dr.med.

Jesper Karle – et foredrag, der ikke handler om de unge, vi møder, men om os og præsteliv og arbejdsvilkår.

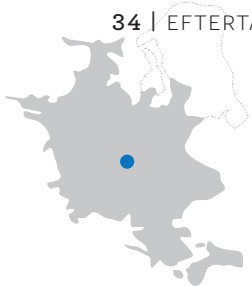
Thomas Nedergaard, præst ved uKirke, og Berit Weigand Berg fra Kirkefondet gæster os og slår sig ned i lænestolen – moderator er Sara Hornemann-Thielcke. Tirsdag aften smutter vi hen i en af de lokale kirker i Slagelse og deltager i en Queen-fællessangsgudstjeneste, hvor forsanger Gitte Degn, pianist Kasper Daugaard og præst Jens Biegel Fogh inde fra Natkirken på Strøget vil lave gudstjeneste med og for os.

Programmet er endnu ikke helt færdigt – men hvis du ikke vil gå glip af et spændende program, et godt kollegialt fællesskab, revy, lancierdans på plænen og alt det andet, som sådan et stævne indeholder, så hold øje med DAP'en og skynd dig at melde dig til, når linket fra Roskilde Stift er der.

Tilmeldingsfrist er den 3. maj 2020.

Vi ses forhåbentlig.

Venlige hilsener fra
Roskilde Konvents bestyrelse

EFTERTANKE OVER EN STUDIEORLOV

- og hvad der siden skete

Tekst og fotos: Anne-Marie Nybo Mehlsen, **Vigørsted-Kværkeby**

Januar-april 2015 boede jeg i Tyskland, i nærheden af Hannover, for at fordybe mig i den tyske evangeliske kirke. Min hovedinteresse er, hvordan den lutherske spiritualitet kommer til udtryk i kirkens praksis.

Indtrykket var stort, og aftrykket i mig er dybt, og jeg skal her skrive, hvad det har sat i gang.

Min interesse for den lutherske spiritualitet blev vakt lang tid forinden, dels undervejs i efteruddannelsen i sjælesorg og dels i mit arbejde med retræte og åndelig vejledning. Særligt i retrætearbejdet blev det mig klart, at der ligger en glemt rigdom hos Luther.

Hvad jeg ikke kan læse mig til

På tidspunktet for min orlov stod det mig klart, at det, jeg ikke ville, var at sætte mig af sides med bøger og skrifter af Luther. Jeg ville lytte mig

Ursprungalm, 1605 meter over havets overflade. Jeg fik lyst til at bygge en hytte og blive.

ind i en anden evangelisk kirkes gudstjenesteliv og hverdag, og jeg ville blive klogere på min egen fornemmelse for, hvad det er, jeg måske savner eller ikke har øje for i den danske folkekirke i forhold til spiritualitet.

Frem for at søge andetsteds ville jeg have synet skærpet og måske få øje på langt mere i vores egen kirke, end det jeg ser til daglig. Det svarer til, at man en gang imellem skal vende op og ned på stuen, eller konsekvent sætte sig hen i et andet hjørne og se hjemmet fra en uvant vinkel, for at få øje på mulighederne, når man vil ny-indrette.

Mine iagttagelser under orloven i Tyskland har jeg tidligere skrevet om her i Prædikenpause: Jeg kom

//

*Det svarer til, at man
en gang imellem skal
vende op og ned på
stuen, eller konsekvent
sætte sig hen i et
andet hjørne og se
hjemmet fra en uvant
vinkel, for at få øje på
mulighederne, når man
vil ny-indrette.*

//

hjem med en rigdom af inspiration og gik på med krum hals i prædikenarbejde, konfirmandundervisning, liturgi og kirkelige handlinger. Jeg vidste også, at jeg ikke var færdig med at skærpe synet for mulighederne.

Om hvad jeg kan læse mig til – bjælker, Luther og tyk sovs

Jeg var dog klar over, at den lille splint, der nager mit øje, er en kæmpe bjælke: Nemlig, at vi i dansk sammenhæng har bygget teologi hovedsagelig på den sene Luther, og at ord som fromhed, trospraksis og indøvelse siden pietismen og vækkelserne er blevet til en tyk sovs, der kræver utallige varedeklARATIONER og advarsler for at kunne anvendes, endsige forstås. Samtidig søger mennesker bredt til mange former for spiritualitet og giver udtryk for et savn i vores kirke i forhold til bønsspraksis, stilhed, meditation og samtaler om personlig (!) tro og gudsforhold.

Folkekirken iler bagefter. Mange præster, også jeg selv, arbejder med meditations- og stille-gudstjenester, retræte, Kristusbøn, centrerende bøn og Kristuskransen. Tid til besindelse på det værdifulde i egen tradition er der for lidt af – arbejdet skal jo passes.

Igen tæt på at drukne og glemme

I sognepræsters liv går det gerne stærkt med at komme videre. Flodbølger af nye opgaver og hverdagen skyller ind over kalenderen, bevidstheden om det nye (genopdagede) blegnede. Også jeg blegnede, og kroppen skreg på frisk luft og bevægelse, ro til tanker, omsorg, kildevand og sund ernæring.

Derfor søgte jeg igen tjenestefrihed uden løn og lang ferie i sommeren 2019 og rejste til Østrig for at finde den tabte tråd, nu i den evangeliske kirke i Schladming, Ramsau og Radstadt, hvor de har en helt særlig reformationshistorie med smugling af Lutherbibelen på tysk rundt om Dachsteinmassivet og martyrdød under modreformationen, samt efterfølgelser endnu op i det 20. århundrede. Jeg fik trukket frisk luft og drukket vand fra kilden på daglige bjergvandring. Jeg boede oppe, kirken lå i byen i dalen.

I menigheden mødte jeg stor hjertelighed og et fællesskab, der fungerer og tager imod. Det hænger blandt andet sammen med deres bevidsthed om egen lidelseshistorie og den evangeliske kirkes eksistensvilkår som minoritet. Det er en medlemskirke, ikke en statskirke, og de er som sådan helt afhængige af relationen til det enkelte medlem, og pleje af fællesskabet. Der skal være noget godt at hente i at være med, hvilket ikke betyder, at de bliver utydelige om budskabet.

Luther efter bogen

En prædiken i den evangeliske kirke varer 20 minutter og indeholder gerne en kateketisk del, altså oplysning til menigheden om troen. Formidlingskravet er ikke mindre end hos os, - det skal stadig fange og være relevant! Hvem af os herhjemme ville give sig selv det til opgave i en lørdagsdåb at have Luthers artikel om dåben fra Lille Katekismus med i sin gudstjeneste? Den bliver læst, og når den bliver læst, må den jo også aktualiseres i talen. Det gør de så, også gerne for og med børn.

Håndspålæggelsen ved dåbsvelsignelsen er fælles for præst og familie; det almindelige præstedømme gøres eksplicit og udtales i opfordringen til at komme og lægge hånd på. Gentaget til sidst i invitationen til dåbsfølget – ikke kun de nærmeste – men alle, der har lyst, til at komme frem og velsigne barnet med et ønske, en bøn, et løfte, et hvisket ord eller andet godt at give barn og forældre med på vejen.

Præsten fører indeks over uddelte dåbsord og konfirmationsord og erindrer om dem ved enhver kontakt, typisk ved næste kirkelige handling, sommetider ved husbesøg, og med sikkerhed ved evt. sygebesøg. Det er ikke sært, at dåbsord og konfirmationsord fra Bibelen på den måde også bliver ledetråd gennem livet, og derfor er prædikeanledning ved begravelse. De pårørende erindres om at huske eller se efter eget ord i samtalen.

De har lægmandslæsning i hver eneste gudstjeneste; det lærer de som konfirmander, men også voksne indøves stadig. "Morgenmad med Bibelen", bibellæsekrede, andagter og al anden aktivitet i menigheden følges af bibelcitater og referencer til Luthers lille katekis-

Kirkekoret i arbejdstøjet. Også jeg.

*Igen bliver jeg fanget
ved tasterne, telefonen,
mails og 1000 forskellige
krav om at være
underholdende, kulturel
og servicemindet.*

mus, Taufbüchlein, Gebetsbüchlein etc. Alt sammen relevant, aktuelt og eksistentielt midt i hverdagen, ikke nogen sovepude her, ingen dogmatisk tåge, ingen fordom. Her deler den almindelige kirkelige, den missionske og den karismatiske menighed samme præst, der igen giver plads til det myndige lægfolk i de forskellige slags gudstjenester.

Menigheden oplæres fra barnsben til at tage vare på fællesskabet, have omsorg og besøge, sørge for at skiftes til praktiske opgaver, inkl. kaffebygning, rengøring og madlavning. Hvis hver giver lidt, skal den store kasse ikke have så store udgifter, og skal der større finanser på bordet, så går præsten til bystyret og borgmesteren og spørger, om de skal spise frokost sammen. Er stemningen god, og begrundelserne for det store fællesskab i orden, tager borgmesteren både regningen og skriver en check. Ja, der er langt til vores statskirke.

Det er også hårdt arbejde. I Østrig underviser de evangeliske præster otte lektioner om ugen i skolens religionsundervisning. For dette får de en del af lønnen fra staten, men må i øvrigt selv tilrettelægge arbejde i kirke og menighed, så det kan passe. Det giver selvsagt meget lange arbejdsdage, når der sommetider skal pendles mellem flere skoler i omegnen for at få det til at hænge sammen. Relationen til lokalsamfundets børn og deres familier er til gengæld bygget op fra start, og tilliden til, at en evangelisk præst kan undervise alment i religion, giver en troværdighed, der rækker vidt og forpligter!

Det store Dachsteinmassiv med sne og gletscher.

Omsorg for præsten selv

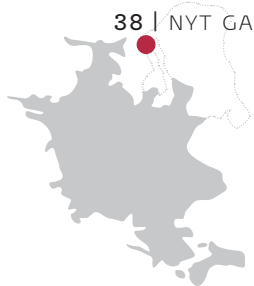
”Tage der Stille” og retrætemulighed for præster, samt organiseret indbyrdes sjælesorg for præsterne hører med som naturligt åndedræt til det kirkesyn, de praktiserer.

”Hvilken præst kan overkomme så meget liv uden at stå i åndedrættets forbundethed med Herren selv?” sagde en kollega. Det er den bedste begrundelse, jeg har hørt for at opprioritere retræte, bøn, tid til både stilhed og samtale, pilgrimsvandring (uden pilgrimsteologi) og daglig læsning midt i alt det udadvendte.

I Østrigs bjerge forekommer det let, i hvert åndedræt på vandreturene, nu skal det så igen omsættes i dansk sammenhæng. Igen bliver jeg fanget ved tasterne, telefonen, mails og 1000 forskellige krav om at være underholdende, kulturel og servicemindet. Min tredje tjenestefrihed / orlov / lange ferie skal helt bestemt gå med at bygge en bro.

2317 meter oppe. Her gælder det om at krybe til korset for at få udsigten.

Nyt galleri viser **Arne Haugen Sørensen**

Hans værker møder os i flere danske kirker, navnlig som altertavler, og de bibelske motiver i hans kirkekunst er der mange af. I denne udgave af Prædikenpause har forfatterne til to artikler blandt andet taget udgangspunkt i et par af hans malerier, skabt over temaet “Udstødelsen af Paradis”; dette vidner også om, hvor populær hans kunst er i præstekredse. Nu kan [Arne Haugen Sørensens](#) værker beundres i et galleri her på Sjælland.

Tekst og foto: Luise Haugen

I 2017 åbnede Arne Haugen Sørensens Museum i den vestjyske by Videbæk. Nu er den anerkendte maler også præsenteret på et galleri på Sjælland. Det er Haugen Galleri i **Lynæs**, der åbnede i november 2019. Foruden Arne Haugen Sørensens viser galleriet værker af malerens hustru, keramikker Dorte Steenbuch Krabbe, samt maleren Caroline Krabbe og billedkunstner og grafisk designer Luise Haugen – begge døtre af parret.

Haugen Galleri er dattergalleri til Galería Krabbe i den andalusiske bjergby Frigiliana, hvor Arne Haugen Sørensens og Dorte Steenbuch Krabbe har været bosat siden 1981. Det er ejet og drevet af Luise Haugen, der sidste år slog sig ned i Lynæs med sin familie.

Galleriet har fast åbningstid på søndage mellem kl. 11 og 14; derudover kan der åbnes efter aftale, fx i forbindelse med sogneudflugter.

FAKTABOKS

Søndergade 31B
3390 Hundested
www.haugengalleri.com

Landemode

**Onsdag den 17. juni kl. 10.00
i Roskilde Domkirke**

Hvert år midt i juni – på onsdagen i ugen, der fører op til sankthansfejringen – samles vi til Skt. Johannes Landemode i Roskilde.

Landemodet betyder egentlig "Landemødet", eftersom ordet betegner det kirkelige møde, hvor biskoppen, provsterne og stiftsamtmænd drøfter stiftets forhold og anliggender. Men for alle os andre er Landemodet forbundet med den festlige formiddagsgudstjeneste, som indledes med præsternes procession, og hvor prædikanten gerne er en af provsterne. Årets prædikant er provst Mette Magnusson, Stege-Vordingborg provsti, som prædiker over søndagens tekst.

Efter landemodegudstjenesten er alle meget velkomne til at blive, når samværet fortsætter en times tid i Palæets gård over en sandwich og noget køligt at drikke til samt kaffe og kage. Det er altid hyggeligt at mødes igen eller møde nye mennesker – så fyld bilen op med de andre hjemme fra sognet og lad os ses.

Hvis I allerede nu ved, at I deltager, så kan I tilmelde jer til stiftet på kmros@km.dk.

På gensyn til Landemodet!

Fotos: Christina Mølbech og Otto Lundgaard.